

HEVESI FÜVES PUSZTÁK TÁJVÉDELMI KÖRZET

Védetté nyilvánítás: 1993

Territória: 13 807,6 ha

A tájvédelmi körzetnek helyet adó Hevesi-sík kistáj a Tisza-völgy, illetve az Észak-magyarországi-középhegység részét képező Mátra és Bükk előterében terül el. A terület alapját képező kavicsos és homokos anyagu hordalékkupot a hegyvidék felől lesiető vízfolyások, elsősorban a Laskó- és az Eger-patak építette fel. A hegyvidék és a síkság közötti átmeneti fekvésből következik a természeti adottságok (pl. talajok, klíma, növényzet) átmeneti vonása is.

A térség egyik legmarkánsabb növényzeti típusát a szikesek adják, melyek kialakulásában és fennmaradásában nagy szerepet játszottak az emberi tevékenységek hatásai. A szikesek növényvilága bár szegényes, a változatos mikrodomborzatnak megfelelően mozaikos élőhelyek jellemzőek. A mozaikosság a vízborítás időtartamától, valamint a talaj szikesedésének és eróziójának a mértékétől függ. A mozaikos jellegű, ún. padkás szikesek legszebb képviselői a pélyi Hosszú- és Ludas-fertőben, a jásziványi Templom-dűlőben, illetve Sarud térségében található. A szikeslaposok („fertők”) zsiókás, sziki harmatkásas, hernyópázsitos mocsaraiban és rétjein él a kispészku aszat (*Cirsium brachycephalum*), a sziki here (*Trifolium unguiculatum*) és a sziki boglárka (*Ranunculus lateriflorus*). A mocsarakat a szikerek kanyargós hálózata veszi körül,

melyben uralkodnak az egyeves fajok, úgy mint a kigyófarkfű (*Pholiurus pannonicus*), a vékony útifű (*Plantago tenuiflora*) és az egérfarkfű (*Myosurus minimus*). Legkiterjedtebbek a cickóros és az ürömös sziki gyepek, melyeket hagyományosan legeltetéssel hasznosítanak. Az elmúlt csapadékosabb években a belvizes szántók peremén, mocsarak szegélyében megjelentek a törpekákás iszapnövényzet képviselői is: a heverő iszapfű (*Lindernia procumbens*), a pocsolyalátonya (*Elatine alsinastrum*), a magyar látonya (*E. hungarica*) és az iszaprójt (*Limosella aquatica*).

Vegetációtörténeti szempontból érdemes még kiemelni egy szikesekhez köthető – de lőszfajokban is gazdag – értékes növénytársulást: a sziki erdőspuszta rétet, melynek legértékesebb állományai a dormándi Nagy-Hanyiban található. Jellemző védett fajai a fátyolos nőszirm (*Iris spuria*), a sziki kocsord (*Peucedanum officinale*) és a réti őszirózsa (*Aster sedifolius*).

A lőszgyepeket jórészt már a neolitikumtól kezdve feltörték és hasznosították. Maradványaik főleg határmezsgyéken, sancokon illetve a szikesekből kiemelkedő lőszös hátakon maradtak fenn. A tájvédelmi körzet értékes lőszfajai közül érdemes kiemelni a macskaherét (*Phlomis tuberosa*), a változó gurgolyát (*Seseli varium*), a hibrid gyujtoványfüvet (*Linaria x kocianovichii*)

és a hengeresfészű peremizst (*Inula germanica*). Hegylábperemi löszgyepeken dombvidéki elemek is fennmaradtak, úgymint a lanka-tarsóka (*Thlaspi jankae*), a piros kigyószisz (*Echium maculatum*) és az epergyöngyike (*Muscari botryoides*).

Az évszázadok során jelentősen átalakított táj és a folyamatosan változó tájhasználat ellenére fajokban gazdag a térség állatvilága is. A szikesek jellemző futóbogarai a széles fémfutó (*Harpalus latus*) és a lapos futonc (*Licinus depressus*), míg a sokpontos tarfutó (*Calathus fuscipes*) és a nagy selymesfutrinka (*Harpalus rufipes*) számos élőhelytípusban is előfordul.

A nappali lepkék szempontjából szerkezetileg az „erdősztyepp-jellegű” bokros, ezüsthás gyepterületek, a kisebb erdőfoltok, a nyílt, fátlan gyepes és a szikes mocsár élőhelytípusok a legjelentősebbek. A gyakorinak tekinthető ékesboglárlka (*Everes argiades*) mellett érdekes adat a több példányban is előkerült kormos ékesboglárlka (*Everes decoloratus*), amely xerotherm-montán elem. A lóromos mocsarak egyik védett nappali lepkefaja a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), míg a farkasalmával borított csatornapart-szakaszokra a farkasalma-lepke (*Zerynthia polyxena*) jellemző.

A Hevesi-sík pókjai tipikus példáját mutatják az alföldi szikes területek pókfaunájának. Számos, országszerte elterjedt fajon

kívül igazi ritkaságok is élnek itt. Napközben a farkaspókok képviselőivel találkozhatunk leggyakrabban; ezek zsákmányukat fogóháló készítése nélkül ejtik el. Legjellemzőbb képviselője a pusztai farkaspók (*Pardosa agrestis*). Éjszaka a napközben talajrepedésekben, kövek alatt rejtőzködő kövipókok szintén fogóháló használatával nélkül szerzik zsákmányukat. A kételtűeket az időszakosan vízzel borított részekben találjuk meg legnagyobb számban. Az Európai Unió által is védett vöröshasú unka (*Bombina bombina*) gyakori faj, de előfordul a barna ásóbéka (*Pelobates fuscus*), a barna varangy (*Bufo bufo*), a zöld varangy (*Bufo viridis*), a zöld levelibéka (*Hyla arborea*), a kecskebéka (*Rana esculenta*) és a tavi béka (*Rana ridibunda*) is.

A terület legjelentősebb természeti értékeit az itt élő ritka és veszélyeztetett madárfajok jelentik. A terület kiemelkedő madártani értékei miatt bekerült a Fontos Madárelőhelyek (IBA) jegyzékebe. A hazánkban előforduló 368 faj közül a tájvédelmi körzetben eddig 259 madárfajt sikerült megfigyelni! Megtalálhatók a jellegzetes pusztai fészkelő fajok: a szalakóta (*Coracias garrulus*), az ugartyúk (*Burhinus oedicnemus*), a parlagi sas (*Aquila heliaca*), a kerecsensólyom (*Falco cherrug*) és a hamvas rétihéja (*Circus pygargus*). A terület legfeltebb kincse az itt élő tűzok (*Otis tarda*) állománya. A vonulási időszakban a vízzel borított területeken partimadarak tömegei lelnek biztos táplálkozó- és pihenőhelyre, a téli időszakban pedig rétisások (*Haliaeetus albicilla*) jelennek meg nagy számban.

Az emlősök közül legnagyobb értéket a térségben élő vidra (*Lutra lutra*), a vadmacska (*Felis silvestris*) és a molnárgörény (*Mustela eversmanni*) jelenti.

Kerecsensólyom (Sz. T.)